

ÇOCUĞUN YERLEŞİM YERİ EDİNME HAKKI VE “BİR İSTİSNA”*

Yrd. Doç. Dr. Sevgi USTA**

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir.

** İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı.

ÖZ

Makalede, çocuğun yerleşim yeri edinmesi, evlerini terk iradelerinin hukuki geçerliliği ve çocukların tüm günlerini geçirdikleri, yaşamsal faaliyetlerini sürdürdükleri bir yer olarak, sokak'ın hukuki niteliği tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *çocuk, evi terk etmek, sokakta yaşayan çocuk, yerleşim yeri edinme hakkı*

THE RIGHT TO ACQUIRE AN DOMICILE
OF A CHILD AND "AN EXCEPTION"

ABSTRACT

It is discussed in this article the right to acquire an domicile of a child, the legal validity of the will of leaving their homes and the legal nature of the "street" on which the children spend all time and realize their vital activity.

Keywords: *child, leaving home, children living on the street, the right to acquire an domicile*

GİRİŞ

Çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinme hakkının dayanağı, yerleşme ve seyahat özgürlüğü hakkıdır. Anayasa'nın 23.maddesinde yer alan bu özgürlük, bir yerde ikamet, yerleşme ve oturma yerini her zaman terk edebilme hakkını ve aynı zamanda bir kimlik belgesi çıkartılması konusunda bir talep hakkı da içermekte.^[1] Kişinin yerle olan bağlantısını ifade eden ve tarihsel kaynağını Roma Hukukunda bulan yerleşim yeri (ikametgah-domicilium) kavramı Medeni Kanunda düzenlenmiştir (MKm.19-21) ^[2].

Anayasal eşitlik ilkesi gereği, çocuk temel hak sahibidir^[3] ve hem yerleşme ve seyahat hürriyeti hakkına sahiptir, hem de Medeni Kanun'a göre; herkesin bir yerleşim yerine sahip olması ilkesinden dolayı bir yerleşim yerine bağlıdır. Ancak insanın çocukluk döneminde olan korunma ihtiyacı ve velayetin icra edilebilmesi için^[4] kural olarak, velayete sahip ana ve babasının yerleşim yerine bağımlı kılınmıştır (AYm.10, 41,MKm.21) .

Çocuğun yerleşim yerinin ana babasına bağlı olması, velayet hakkından doğan bir hak ve yetki-görevdir. Aynı zamanda çocuğun esas olarak ana babası ile yaşaması yükümlülüğünü gösterir, koruma ve teminat altına alır. Bu bağımlılık ve yükümlülüğün diğer dayanağı ve tamamlayıcısı da, Medeni Kanunun 339.maddesinin son fıkrasında yer alan "(Ç)ocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez (...)" hükmüdür^[5]. Bu hüküm aynı zamanda çocuğun, ana babanın rızası ile evi terk edebileceğini de düzenlemiş olmakta. Çocuğun evi terk etme isteği ile ana babanın rızasının varlığının hangi hallerde kabul

-
- [1] Gören, Zafer (1999) Anayasa ve Sorumluluk, II.Cilt, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir,s 251 ; dipnot 24 de yer alan yazar ;
- [2] Tanım ve bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız; Günal, Nadi/ Küçükgüngör,Erkan(1997) "*Roma Hukukunda İkametgah(Domiciliun) Kavramı*", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:46,s.121-127; Oğuzman, Kemal/Seliçi,Özer/Oktay Özdemir,Saibe(2010), *Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş* 10.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s.120; Hatemi, Hüseyin(2005) *Gerçek Kişiler Hukuku(Kısa Ders Kitabı)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s.54 ; Akyüz, Emine (2010) *Çocuk Hukuku,Çocukların Hakları ve Korunması*, Pegem Akademi, Ankara,s.97;Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan(2006),*Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul,s.185; Arpacı, Abdülkadir(2000) *Kişiler Hukuku,(Gerçek Kişiler)*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2.Bası, Beta Yayınları, İstanbul,s.81.
- [3] Serozan,, Rona(2005) *Çocuk Hukuku*, Vedat Yayıncılık, İstanbul,s. ; Gören(1999), s.241; Gören, Zafer (1998)"*Çocuğun Temel Hakları*", (Yayınlanmış Bildiri), Anayasa Yargısı 15, Anayasa Mahkemesi Yayınları, No.40, Ankara, s.111 (Yayınlanmış Bildiri)
- [4] Saymen (1960) s.191.
- [5] Egger, Andreas(1943) *das Familienrecht*, 2Abt.,Art 259-359, 2AufI (.Art 273 N.11)..Zürih, Elçin Grassinger,Gülçin(2009)*Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*, XII Levha Yayınevi, İstanbul Ocak, s.24den naklen.

edilebileceğine ilişkin görünen düzenleme ise "(A)na ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanınlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar" hükmüdür(MKm. 339 III). Hüküm çocuğun özerkliği(autonomy)çerçevesinde, evi terk etme hakkını ve ana babanın velayetten doğan gözetim yükümlülüğünün sınırını da belirlemenin aracıdır.

Evi terk etme hakkına bağlanan bir sonuç da, bağımsız yerleşim yeri edinme hakkıdır. Doktrinde, çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinme hakkı, ana babasının izniyle ailenin dışında yaşamak ve bağımsız olarak bir mesleği icra etmesiyle sınırlı olarak kabul edilmiştir.^[6] Türk Aile Hukuku ve Çocuk Hukuku doktrininde evini terk eden veya evden ayrılan çocuk kavramı gibi, bağımsız yerleşim yeri edinme hakkı da, çocuğun özerkliği açısından tartışmaya açılmamıştır. Oysa her iki kavramı da içinde barındıran; aileleri ile bağları olmayan yaşamlarını sokakta geçiren ve çocuk koruma yasal mekanizmasının dışında idari olarak düzenlenen sokak hizmetleri ile "korunan" yedi onsekiz yaş arasındaki çocukların durumu hem yerleşim yerine ilişkin kurallar hem de velayet ve koruma hukukuna istisna teşkil etmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren gündemdeki ve geniş bir literatüre^[7] sahip olan "sokakta yaşayan çocuklar"

[6] Akıntürk, Turgut(2006), Türk Medeni Hukuku Türk Aile Hukuku, Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış İkinci Cilt,10.Baskı,s.424;Oğuzman,/Seliçi//Oktay-Özdemir(2010) s.127;Arpacı,(2000),s.96; Tunçomağ,Kenan(1961) "İkametgah", İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:XXVI,Sayı:1-4 Sene 1960 Sayısından Ayrı Bası, İsmail Akgün Matbaası, s.177 İmre, Zahit(1973), "İkametgah Kavramı ve Buna İlişkin Meseleler, İstanbul Üniversitesi 50.Yıl Armağanı, Cumhuriyet Döneminde Hukuku, İstanbul, (s.205vd.),s.277-278; Atay(1978) s.246; Özsunay, Ergun(1979),Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4.bası, İstanbul,,s.93. Saymen,Ferit Hakkı,(1960) Türk Medeni Hukuku Cilt II, Şahsın Hukuku, Yenilenmiş 2.Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul ,s.255.

[7] Bu konuda literatüre örnek olarak; Usta,Sevgi (2010) "Sokakta Yaşayan Çocukların Mülkiyet ve Bedensel Bütünlüğe Karşı Gerçekleştirdikleri Suçlarda Ceza Sorumlulukları Üzerine Notlar", Güncel Hukuk Dergisi, Sayı:32, Nisan, s.32-35; Acar, Hakan (2008) "Duvarların Dışındaki Yaşam: Çocukların Anlatımıyla Sokaklar". Eğitim Bilim Toplum. Eğitim-Sen Yayını, Cilt: 20. Haziran;Usta,Sevgi(2008) "Türkiye'de Çocukların Evlerini Terkederek Sokakta Yaşamalarında Sorumlular ve Sorumlulukları", İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt:LXVI, Sayı:1, Legal Yayınevi, İstanbul, Eylül,s.179-200; Buğra, Ayşe (2008)Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika, İletişim Yayınları, 2.Baskı s. 143-144;Ümit, Eylem(2007) Mekandan İmkana Çocuk Suçluluğunun Habitusu Ceza Ehliyeti İlişkisi, Ankara Barosu, Ankara; Usta Sayita,Sevgi(2005) "Sokak ve Çocuk" BİRGÜN (Günlük Gazete) 7 Ocak 2005; Özbek, Nadir(2002) Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet, İletişim Yayınları;Şengül,T.H.(2001)"Kent Yoksulluğu ve Kentlerin Parçalanması", TES-İş Dergisi. Ekim-Kasım s: 42-48;Uluğtekin, Sevda (1999) "1940'lı Yıllarda İstanbul'un Sokak Çocukları", Sema Kut'a Armağan, Yaşam Boyu Sosyal Hizmet, HÜ Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayın No.4, Ankara; Atauz, Sevil (2003) "Türkiye'nin Beş İlinde Sokak Çocukları Projelerinin Değerlendirilmesi", Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Merkezi, Ankara; Uluğtekin, Sevda(1997), "Türkiye'de Çocuk Sorunu ve Sokak Çocukları" Sokak Çocukları Eğiticilerin Eğitimi Programı, İstanbul 14-20 Nisan,Yayına hazırlayan Sevda Uluğtekin, Ek 2, Ankara.

olarak kavramsallaştırılan sokakta yaşamak üzere evini terk eden çocuklar, henüz Medeni Hukuk alanında yer almamışlardır. Oysa Medeni Hukuk hükümleri ile çocuk koruma hukuku hükümleri bağlarının kurulması çocuk hakları ve çocuk hukukunun gelişimi için elzemdir. Makalede; çocuğun yerleşim yeri ve velayete ilişkin çocuğun ana babasının izni olmaksızın evi terk edemeyeceği hükümleri, sokakta yaşamak üzere evi terk eden çocuklar özelinde, doktrin ve yargının eğilimi dikkate alınarak, önce çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinme hakkı sonra, evini terk eden çocuklara ilişkin özel durum çerçevesinde tartışılacaktır.

ÇOCUĞUN BAĞIMSIZ YERLEŞİM YERİ EDİNME HAKKI

Çocuğun yerleşim yeri esas olarak, ana babanın ortak yerleşim yeridir, Eski Medeni Kanun(eMK)'da buna istisna konmamış, doktrinde ve mahkeme içtihatlarında bazı istisnalar tanınmıştır.^[8] Medeni Kanundaki yeni düzenleme ile ana babanın yerleşim yerinin belli olmadığı durumda, çocuğun yerleşim yerinin ne olacağı konusundaki boşluk eMK dönemindeki doktrinin görüşüne uygun biçimde düzenlenmiştir.^[9] Buna göre; velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri—ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendi seçimine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hallerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır. (MKm. 21) Böylece anne ve babanın ortak yerleşim yerinin bulunmadığı, ayrı yaşama ve hallerde çocuğun yerleşim yeri belirsizliği ortadan kaldırılmıştır. Çocuğun bağımsız olarak yerleşim yeri edinme hakkı ise özel olarak düzenlenmemiş yine genel kurallar çerçevesinde yoruma bırakılmıştır.

Doktrinde de ayırt etme gücüne sahip çocuğun ana babasının izni ile bağımsız yerleşim yeri edinme konusu sınırlı biçimde kabul edilmektedir. Bağımsız yerleşim yeri edinmenin birincil koşulu, yerleşme iradesinin varlığıdır. Doktrinde iradenin geçerliliği için ilgili kişinin ayırt etme gücüne sahip olması gereği eMK döneminde ağırlıklı olarak ileri sürülmüştür.^[10] Arpacı'nın belirttiği

- [8] Öztan, Bilge(1994) Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar,Genişletilmiş 6.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s 191; İmre (1973) s.213; Özsunay, (1979),s.87; Dural, Mustafa (1995)Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, 2.Bası, İstanbul, s.202; Tunçomağ (1961) s.155-184; Saymen, (1960) s.191.
- [9] Doktrin için bakınız; Oğuzman;Kemal/Seliçi, Özer (1993) Kişiler Hukuku Dersleri(Gerçek ve Tüzel Kişiler) Filiz Kitabevi, İstanbul,s.72; Egger, A. (1962) İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, I.Cilt Giriş ve Kişinin Hukuku, Çeviren:Volf Çernis, Değiştirilmiş II.Bası, Zürich, s.240; Öztan (1994), s.191; İmre(1973) s.213; Özsunay (1979 s.87; Dural(1995), s.202;Köprülü(1979)s., ;Tunçomağ1961) s.155-184; Saymens.191.
- [10] Arpacı (2000), s.84 'de sayılan yazarlar. Aksi görüş için bakınız: Egger (1962), Art 23 N.23;Saymen (1961), s.252; Tunçomağ (1961) s.167 (Tunçomağ, velayet altındaki çocuğa ilişkin bu sınırlamanın kişinin hak ve fiil ehliyetinin sınırlanması değil, kişisel hukuk

gibi; yerleşim yeri edinme olgusu bir hukuki işlem veya hukuki işlem benzeri değildir, Ne var ki, bir kimsenin "niyetinden" veya "iradesinden" bahsedebilmek için onun mümeyyiz olması gerektiği de açıktır. Bu itibarla yerleşim yerinin edinmek bakımından temyiz kudretinin varlığı aranmalıdır. Ancak sadece temyiz kudretinin varlığı aranmalı, tam fiil ehliyetinin bulunması gibi bir koşul aranmamalıdır. Çünkü, yerleşim yeri edinmenin, kişiyi borç altına sokan bir fiil sayılması isabetli olmaz ve MKm16/II kıyasen uygulanmak suretiyle sınırlı ehliyetsizlerin de tek başlarına yerleşim yeri edinebilecekleri sonucuna varmak uygun düşer.

Çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinmesi konusunda doktrin, ayırt etme gücüne sahip çocuğun yerleşim yeri edinebileceğini ağırlıklı olarak kabul etmekle birlikte Medeni Kanundaki (21.madde) düzenlemenin ihmal edilmemesi ve ancak genel kurala göre yerleşim yeri tayin edilemeyenlere uygulanacağını yani; ayırt etme gücüne sahip olan çocuklardan; ana babanın yerleşim yerinin belli olmadığı durumda ve velisiz kaldığı halde kendisine henüz vasi tayin edilmeyen çocuklar için geçerli olacaktır.^[11] Madde gerekçesinde de açık olarak ifade edildiği gibi, "(...) ana babanın ortak yerleşim yerinin bulunmadığı, eşlerin ayrı yaşadığı, boşanma halinde henüz velayet hakkına sahip olmayan anne babanın söz konusu olduğu durumlarda, yasal yerleşim yerinin "askıda" İbelirsiz olduğu durumda çocuğun bu süre içinde oturduğu yer yerleşim yeri olacaktır. Buradaki "çocuğun kendisine bırakıldığı" deyimini, fiilen çocuğu yanında alıkoyan ana veya babayı değil, bırakılmanın bir hakka dayanmasını ifade etmek üzere kullanılmıştır. Bir başka ifadeyle buradaki alıkoymak, fiili durumu değil "hukuka uygun bırakılmayı" (...) ifade etmektedir.^[12]

Doktrinde sorulara da yol açan bu düzenlemede^[13] Kanun koyucunun amacı, çocuğa bağımsız bir yerleşim yeri edindirme konusunda yeni bir kural koymak değil; velayete sahip olan ana babanın ölümü halinde vesayet altına alınıncaya kadar, evlilik birliğinin sarsıldığı durumlarda çocuğun ana baba tara-

çevresinin tamamen özel nitelikli bir sınırlaması olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. MKm. 21.maddesinde kişilerin belli hukuki ilişkilerinde hareket serbestisi sınırlandırıldığını dolayısı ile ana babanın, çocuğun nerede oturacağını, yaşayacağını belli etme gücüne sahip olduğu, ve çocuğun ilişkilerin dağılışı suretine göre yerleşim yerlerini belli yerde kurma ehliyetine sahip olmadığı, hem fiilen hem de hukuken yerleşim yerleri üzerinde egemen olmadığından hareketle; yasadaki böyle bir yerleşim yeri gösterilmiş olmasının, karine tesis etmeyeceği, ana babanın yerleşim yerinin çocukların varlıklarının fiili merkezinin bulunduğu farz olunamayacağını ifade etmiştir.

[11] Akyüz(2010),s.97; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir(2005),s.113; Dural/Öğüz(2004),s.181; Özsunay(),s.93.; Arpacı(1993) s.84; Oğuzman/Seliçi(1993) s.72.

[12] Gerekçe için bakınız: Adalet Bakanlığı (2002), Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçeleri, Ankara, s.336

[13] Dural/Öğüz (2006), s. 186.

findan korunmasız bırakıldığı “arada” veya “fili duruma” ilişkin bir düzenleme yapmak olmalıdır. Aksi halde, yerleşim yerinin velayete bağlı bir sonuç olması kuralından dolayı kendisi ile çelişir duruma gelecektir. Ortak yaşamın herhangi bir nedenle son bulması halinde, çocuk da korunmasız kalırsa, yani çocuğun özel korunma ihtiyacının doğduğu durumda velayete müdahale edilmesi, çocuk yararı gereği emredici hükümdür (AYm.41; MKm. 346vd; ÇKK m.5vd.). Yine, çocuğun özel korunma ihtiyacı amacıyla, velayet hakkı kaldırılmadan, Medeni Kanun ve Çocuk Koruma Kanunu’na göre, geçici koruma altına alınarak, aile çevresinden birinin yanına, kurum bakımı veya koruyucu aile yanına yerleştirildiği durumlarda da yerleşme yerine ilişkin bu istisnai hüküm uygulama yeri bulmalıdır.

Doktrinde hemfikir olunan görüş ise; ana babasının izniyle ailenin dışında yaşamakta veya çalışmakta olan ayırt etme gücüne sahip çocuğun bağımsız yerleşim yeri de edinebileceği yolundadır.^[14] Ana babanın izninden ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinin görüşü; çocuğun ana babasının izniyle aile dışında yaşadığı her durumun bağımsız bir yerleşim yeri edindiği anlamı taşımadığı yönündedir. Henüz erginliğe erişmemiş olan bir çocuk, ana babasının izniyle ailenin dışında yaşamakta ve bir mesleği bağımsız şekilde icra etmekteyse yerleşim yeri, bizzat kendisinin yerleşmiş olduğu yerdir.^[15]

Yargıtay kararlarına da çocuğun yerleşim yerine ilişkin dikkate değer bir vaka yansımamıştır.^[16] Bu konuda—dolaylı olsa da—Türk Ceza Kanunu’nun “kanuni temsilcinin bilgi ve rızası dışında evi terk eden çocuğu yanında tutma suçunu düzenleyen “(Ç)ocuğun kaçırılması ve alıkonulması” kenar başlıklı 234. maddesinin iptali için açılan davada Anayasa Mahkemesi’nin bu konudaki görüşünü yansıttığı 2009 tarihli kararı tartışılabilir niteliktedir.^[17]

İddiada “18 yaşından küçük her çocuğun bilimsel ve hukuksal gerçeklere aykırı biçimde gideceği yeri seçme iradesinin olmadığı kabul edilerek tutulan kişi açısından 15 yerine 18 yaş ölçütünün alınmasının, 18 yaşından büyükler ile küçükler arasında farklı uygulamalara neden olunmasının, kişi hak ve hürriyetlerinin gözetilmemesinin, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirmesinin, eğitim ve öğretim hakkının, özel hayatın ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasının, iş mevzuatına göre 15 ila 18 yaş grubundakiler çalışabildikleri halde bunların çalışma hakkının kanuni temsilcilerinin iznine tabi kılınmasının Anayasa’nın

[14] Akıntürk(2006)s.424.; Arpacı(2000) ;Saymen,,s.255, Tunçomağ(),s.177, İmre()s.277-278;Ataay()s.246; Özsunay()s.93;Dural()s.208.

[15] Öztan1994) s.197 ; İmre (1973), s.411; Özsunay(1979) s.93.

[16] Yargıtay’ın Çocuğun yerleşim yerinin ana babanın ortak yerleşim yeri olduğu hakkında; Y.20.HD. 04.12.2008 tarih, 2008 / 15845 E. 2008/17328 K.; Y.2.HD. 30/03/2006 tarih, E.2005 / 19832 –K. 2006 / 4479; Y.20HD, 24/10/2005 tarih, E.2005/12592 –K.2005/12810.

[17] Karar metni için bakınız: 2007/85 E.,2009/42K.- RG.5.06.2009-27249

2., 10., 12., 17., 19., 20., 23., 42. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 17. maddesiyle tanınan herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, 41. maddesi ile de Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle çocukların korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü gözetildiğinde, itiraz konusu kuralla, evi terk eden çocuğun ana ve babasını veya yetkili makamları durumdan haberdar etme yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişiye yaptırım öngörülmesinde Anayasa'ya aykırılık görülmeyle oybirliği ile reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, çocuğu 15 yaşından sonra bağımsız yerleşim yeri edinebilmesini dolaylı da olsa tartışmaya açma fırsatı yaratan bu kararda çocuğu bağımsız birey/hukuk süjesi olarak görmek yerine, çocuğun korunması gereğini öne alan bir gerekçeye dayanmıştır.

Medeni Kanunda bu konuda bir hüküm bulunmamakla birlikte; çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinme hakkının belirlenmesinde çocuğun kişilik hakkı, çocuk yararı ve anayasal ana babalık hakkı dışında, kanun koyucunun bu konudaki iradesini ortaya koymak için, çalışma yaşı, ilköğretim zorunluluğu, evlenme yaşı ve cinsel özgürlüğe ilişkin sınırlamalar dikkate alınmalıdır.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre, "(M)ecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar.^[18] Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın, öğretim yılı sonunda biter (m.3, AYm.42). Çocuğun çalışma yaşı İş Kanunu'nda düzenlenmiştir ve onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler (m.71, AYm.).^[19] Türk Ceza Kanunu'na 104.1. madde hükmünün yorumundan 15 yaşını bitirmiş çocuk cinsel özgürlüğe sahip kabul edilmektedir.^[20]

Çocuğun çalışma hakkına, cinsel özgürlüğe sahip olduğu ve ilköğretimi bitirme zorunluluğu ve yaşı dikkate alındığında, bağımsız yerleşim yeri edinmesinde onbeş yaşın bitirilmesinin kabul edildiğini ileri sürebilmek mümkündür. Bu sınırlamalar dışında Medeni Kanun'un 12.maddesinde düzenlenen onbeş yaşını dolduran çocuğun, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilmesi; 124.maddede düzenlenen hakimin, olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine

[18] 222-5.1.1961 ; RG.12.1.1961-10705.

[19] 4857 Sayı -22.5.2003 tarihli RG. 10/06/2003 – 25134.

[20] Bu konuda bakınız; Usta, Sevgi (2011) "*Evin Reisi Kocadır Hükmünden Edinilmiş Mal Rejimine: Medeni Hukuki Durumu*", Birkaç Arpa Boyu,,21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar, Nermin Abadan Unat'a Armağan, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul,s.954.

izin verebileceği de Kanun koyucunun çocukluktan çıkma yaşının alt sınırı konusunda iradesini yansıtır. Çocuğun hayatını düzenleme olanağı tanıma ve önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutma, ana baba açısından bir yükümlülük, çocuk açısından bir haktır(MK.m.339 III).

Çocuğun bağımsız yerleşim yeri edinme isteği karşısında ana babanın rıza göstermemesi ancak çocuğun yararına aykırı bir istek olduğu hallerde dikkate alınabilecektir. Genel kural gereği, çocuğun bu isteğinin, ana babası tarafından haksız olarak engellenmesi halinde –kayım tayini yoluyla- ana babasının bu kararına karşı dava yoluna gidebilecektir(MK.m.426 bent 2).

Ayırt etme gücüne sahip çocuğun evden, bağımsız bir yaşam kurma isteği ile ayrılmasında onbeş yaşını bitirmiş olmasını bir yaş sınırı olarak kabul edersek sokakta yaşamak üzere evi terk eden çocukların terk iradeleri hukuken nasıl değerlendirilebilecektir. Bu iradenin geçerli kabul edilebilmesinde çocukların içinde bulunduğu durum ve terk iradelerinin nedeni önem taşımaktadır.

Evini terk eden çocuk yasal ve fiili olarak, yaşamını sokakta sürdürmeye terk edilmiş, velayet hakkı askıya alınmış durumdadır Bütün zamanını geçirdiği ve gereksinimlerinin tamamını veya önemli bir kısmını karşıladığı sokak, çocuğun yerleşim yerinin MK.m.21 e göre tayin edilemediği hallerden biri olarak -velayetin askıda olduğu dönem açısından–sokakta yaşayan çocuğa MK.m.20 II uygulanarak, halen oturulan yerin yerleşim yeri gibi telakki edilmesi yoluna gidilmesi mümkün olabilecek midir? Yoksa sokak, çocuğun sürekli kalma niyeti taşımadığından yola çıkarak Medeni Kanun’un 22.maddesinde düzenlenen hüküm çerçevesinde bir mesken mi kabul edilmelidir?

EVLERİNİ SOKAKTA YAŞAM İÇİN TERK EDEN ÇOCUKLAR:

“*Sokakta yaşayan çocuk*” kavramı fiili bir durumu ifade etmektedir ve uluslararası nitelik ve içeriği de sahiptir.^[21] Türk Hukukunda, 30/5/1997 tarihli ve

[21] Sokak çocukları için yabancı literatüre örnek olarak:Schimmel, Noam (2006) “*Freedom and Autonomy of Street Children*”,The International Journal of Children’s Rights,14:s.211.;Schwind,Hans-Dieter(2005) “*Sokak Çocukları*”, Çocuklar ve Suç-Ceza, Çeviren:Yener Ünver, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi, 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 83; Heins,Rüdiger(2005) “*Sokak Çocukları*”, Çocuklar ve Suç-Ceza, Çeviren:Hakan Hakeri, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi, 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.195; ;Pare, Mona (2003) “*Why have street children disappeared? – The role of international human rights law in protecting vulnerable groups*”, The International Journal of Children’s Rights 11: 1–32, Kluwer Law International. Printed in the Netherlands; Ennew, J.(1999) “*Working with Street Children: From Conventional Responses to Responses from the Convention on the Rights of the Child*”, Background paper for Inter-NGO Symposium Children in a Street Situation: Considerations on Complexity and Intervention, Lausanne,

572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile^[22] Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na(SHÇEKK)^[23]"*sokakta yaşayan çocuklar*" kavramı eklenmiştir^[24]. SHÇEKK'nun bu hükmüne dayanılarak çıkarılan Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği^[25] ve SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar Yönergesi^[26]nde çocuklara verilecek sokak hizmetleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde; "(...)eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan (veya sokakta çalışan) çocuk ve gençler(...)" ifadesine yer verilmiş. Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği'nde "*sokakta yaşayan çocuk, ailesi ile ilişkisi az olan, ailesi olmayan, evden atılan, evden kaçan ve günün tamamını sokakta geçirip, gereksinimlerinin tamamını veya önemli bir kısmını sokakta karşılayan 7-18 yaş grubu çocuk*" olarak tanımlanmıştır(Yön.m.4 j).Sokakta nasıl bir ortamla karşı karşıya oldukları ise Yönetmelik'in çıkarılma amacında açık olarak görünmektedir. Bu maddeye göre çocuklar; bedensel, ruhsal ve duygusal gelişimleri açısından tehlike yaratabilecek risklerle karşı karşıyadır,temel gereksinimlerini giderememektedirler,barınacak yerleri yoktur, kendi kendilerine yeter durumda değildirlere, rehabilitasyona ihtiyaçları vardır(m.1).

Kısaca, sokakta çocukların bedensel, ruhsal ve duygusal gelişimleri açısından tehlike yaratabilecek risklerle karşı karşıya oldukları, yemek, yiyecek, temizlik, temiz su, barınma, istismardan korunma gibi temel gereksinimlerini

30.04.1999; Bar-On, Arnon.(1997)"Criminalising Survival: Images and reality of Street Children.' International Social Policy. 26, 1., Cambridge University Pres. ;UNESCO(1995), Working with Street Children. Selected Case-studies from Africa, Asia and Latin-America (Paris: UNESCO); Veerman, P.,(1992) The Rights of the Child and the Changing Image of Childhood (Dordrecht: Martinus Nijhoff); Chatterjee, A.,(1992) India: The Forgotten Children of the Cities (Florence: UNICEF International Child Development Centre) ; Swift, A., (1991)Brazil: The Fight for Childhood in the City (Florence: UNICEF International Child Development Centre, 1991) ;Taçon, P., A UNICEF Response to the Needs of Abandoned and Street Children (New York: UNICEF, 1985).

[22] RG. 6.6.1997-23011.

[23] 24/5/1983 – 2828 RG. 27/5/1983- 18059.

[24] RG.30.9.2003-24539; Sokakta yaşayan çocuklarla ilgili ilk düzenleme 2000 tarihli İstanbul Valiliği tarafından çıkarılan İstanbul Güvenlik Kararı'dır. 9/8/2000- 2000/1 numaralı Karar için bakınız:R.G.19.8.2000–24145. Valilikçe alınan bu Karara göre "*sokak çocuklarının (ve sokakta çalışan çocuklar.) büyük bir sosyal tehlike olarak günümüzü ve yakın geleceğimizi tehdit ettiği, bu ağır sosyal tehlikeden herkesin çok zarar görmesi ihtimali olduğu ve sonunda asayiş ile birlikte, can ve mal güvenliğini tehdit ettiği, bu nedenle İstanbul İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, kamu esenliğinin sağlanması ve çocukların genel olarak ruh ve sağlıklarının korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla tedbirlerin alındığı(...)*". ifade edilmiştir

[25] R.G. 30.09.2001 – 24539.

[26] Yönerge metni için bakınız(<http://www.shcek.gov.tr/cocuk-ve-genclik-merkezleri-yonergesi.aspx> erişim 14 Kasım 2011).

karşılayamadıkları, rehabilitasyona ihtiyaçları oldukları kabul edilmiş bir gerçekliktir. Evlerini terk etme ve sokakta yaşam koşulları açısından bakıldığında^[27] Medeni Kanun'a göre "menfaati ve gelişmesi tehlikeye düşmüş çocuk oldukları" ve koruma tedbirlerinin uygulanması gerektiği (MKm.349vd),^[28] Çocuk Koruma Kanunu'na göre^[29] "Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu" ifade eden (m.3.1.a.1) olarak tedbir uygulanması gereken çocuk konumunda oldukları açıktır.

Bu durumdaki çocuklara sunulan hizmetler ise; meslek elemanları tarafından, psiko-sosyal inceleme, gözlem, teşhis, tespit ve mesleki müdahale süreçlerini içeren sokak çalışması; ilk müdahale birimi olan Gözlem Evinde ilk temas kurulmakta ve acil ihtiyaçları karşılanmakta; ve çocukları geceleri karşılaşılabilecekleri çeşitli tehlikelerden korumayı hedefleyen, temizlik ve beslenme gibi temel gereksinimlerinin kısmen karşılanmasına yardımcı olunan yatılı barınma birimlerini" ifade eden gece barınaklarından yararlanmaları sağlanmaktadır (Yön. m.4 g, h). Sunulan her türlü hizmette, kendi istekleri ile yararlanmalarını ve ayrılmalarını ifade eden "Açık Kapı Sistemi" geçerlidir (Yön.m.4.n).

Hukuken velayet altında olup, fiili olarak velayetin icra edilmediği sokakta yaşamakta olan ve idare tarafından yaşamsal temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetlerin verildiği yedi onsekiz yaş arasındaki çocuklar Medeni Kanun ve Çocuk Koruma Kanunu başta olan koruma mevzuatımızın dışında tutulmaktadır. Hizmetlerden yararlanmaları da 'serbest iradelerine' bırakılmıştır. Çocuklar sokak hizmetlerinden yararlanmak için kimlik bilgilerini

[27] Sokak çocuklarının sorunlarının çözümlenebilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla 20.04.2004 tarihinde kurulan T.B.M.M Çocukları Sokağa Düşüren Nedenlerle Sokak Çocuklarının Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Araştırma Raporu'nda yer alan bilgiyle göre; sokaktaki çocukların sokağa gidiş nedeni büyük oranda ekonomik olmakla birlikte, aile içi şiddet, cinsel/fiziksel istismar, sosyal destek sistemlerinin yetersizliği, ailenin bakabileceğinden fazla çocuğa sahip olması, sevgisizlik, ihmal, çocukların akrabalarıyla birlikte eğitim kurumlarından yararlanamaması, eğitim kurumlarındaki çocukların okul başarısının yukarıda sayılan olumsuz etkenler dolayısıyla olumsuz etkilenmesi ve öğretmenlerle çocuklar arasındaki olumsuz iletişim sayılabilir. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss589.pdf> (erişim 22 Kasın 2011)

[28] Medeni Kanun'daki koruma önlemleri için bakınız: Elçin Grassinger (2009); Turgut Akıntürk, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış, II: Cilt Yenilenmiş 10. Bası, İstanbul 2006, s.422vd.; Serozan, Rona (2005) Çocuk Hukuku, Genişletilmiş II: Bası, İstanbul, s.260vd. ; Dural/Öğüz/Gümüş, Türk Özel Hukuku- Aile Hukuku Cilt III; Filiz Kitabevi, İstanbul 2008, s. 328vd.; Emine Akyüz, Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s.247vd.

[29] 5395- 03/07/2005 RG.15/07/2005- 25876..

vermeleri gerektiğinde adres olarak sokaklarında yaşadıkları semtin adını vermekte ve çocuklar bu semtlerde aranarak bulunmaktadır.

Kanun ve Yönetmelikte açık olarak ifade edilen "(...)eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşen" ifadesine göre Kanun koyucu çocukların kendi iradeleri ile sokağı seçtiklerini değil içinde buldukları durumun sonucu olarak evlerini terk ettiklerini kabul etmiş olmaktadır. Gerçekten de, içinde bulunduğu acıdan kaçmak, özgürlük ve güven aramak normal bir insan davranışıdır ve çocuklar yoksulluk, ihmal, istismar ve umutsuzluktan evden kaçmakta ve sokakta daha iyi bir yaşam aramaktadır.^[30] Sokakta yaşamak üzere evi terk etme iradesi konusunda, çocuğun ayırt etme gücüne sahip olduğunu kabul etmek mümkün müdür? Evi terk iradesi dışında sokakta yaşamı sürekli kalma niyeti ile seçip seçmediği de bir başka sorudur. Temel soru çocuğun evi terk iradesinin geçerli olup olmaması buna bağlı olarak sokak'ın bir yerleşim yeri veya mesken sayılıp sayılmayacağıdır.

Yerleşim yeri ve mesken konusunda ayırt edici olan sürekli kalma niyeti'nin varlığıdır. Meskeni tanımında Medeni Kanun'un 22.maddesinde yer alan "(B)ir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurma(z) yacağı" hükmü esas alınmıştır. Doktrinde; MKm.22 hükmü maddede belirtilen durumlarda sürekli kalma niyetinin varlığının karina olarak kabul edilemeyeceği, sürekli kalma niyetiyle oturma'nın vukubulması ve ispat edilmesinin mümkün olacağı ifade edilmektedir. Hatta, sürekli kalma niyetiyle oturuşun yerinde yerleşim yerinin kurulması için oturuşun yerin bir ev olmasının şart olmadığı, sürekli kalma niyetinin varlığının yeterli olduğu ileri sürülmüştür.^[31] Nüfus Hizmetleri Kanunu ve buna dayanılarak çıkarılan Yönetmelik'e göre de, yerleşim yeri adresinin bildirilmesi zorunluluğunu getirdiğinden(m.50) aksine bir kanıt yoksa bu bildirimdeki adresin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılacaktır.^[32]

Makaleye konu olan durum açısından idarenin sokakta yaşamı uygun kılan yedi onsekiz arasındaki geniş yaş aralığı başlı başına sorunlu bir seçimdir. Bir kentte, yedi yaşındaki bir çocuğun evini terk etmesi için hangi koşullar içinde yaşadığını düşünülebilme çocukluk için mümkün olmayabilecektir.

[30] Maslow, Abraham(1954) Motivation and Personality, NewYork, Harper and Brothers,s.89-91.

[31] Oğuzman/Özer/Oktay-Özdemir,s.125; Dural/Öğüz,s.184; Bucher Art 26,N 18 (Dural/Öğüz s.184 dn.542 den naklen; Ataay 239; İmre (1973),s.218; Saymen,s.186; Farklı görüş Tunçomağ tarafından ileri sürülmüştür.MKm.22 kapsamına giren kişilerin zaten ayrı yerleşim yerlerine sahip olmadıkları, kurumlara kendi iradeleriyle değil üçüncü kişilerin iradeleri ile konulmuş olduklarını ileri sürmüştür. (1961) s.169

[32] 5490- 25.4.2006 tarihli Nüfus Hizmetleri Kanunu için RG.29.4.2006-26153; Kanun Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik için RG.14.12.2006-26377 ; Oğuzman/Özer/Oktay-Özdemir,s.123

Uluslararası hukuk belgeleri ve literatüründe sokak çocukları en dezavantajlı ve korunmasız durumdaki çocuklar arasında yer almaktadırlar.^[33] Çocukların terk ettikleri evleri ve içinde yaşam ve gelişme haklarının tehlike altında bulunduğu^[34] sokak yaşamını seçmelerinde ayırt etme gücüne sahip olduklarını kabul etmek ve sokakta yaşamı uygun bulmak, kişiyi başkalarına karşı olduğu gibi, kendine karşı da korumayı içeren kişilik hakkı teorisine aykırıdır. Kişilik hakkı; çocuğu bir hukuk süjesi olarak da, velayet altında olması gereken kişi olarak da, temel hak ve özgürlüklerinin sağlanması ve korunmasının fiili olarak sağlanmak zorunda olduğunu ifade etmektedir (AYm.10,41,62; MK.m.23-25, 346vd).

Onaltı-onsekiz yaş arası çocuk açısından tartışmak gerekirse de; evi terk iradesi konusunda ayırt etme gücüne sahip olmasının önünde iki engel olduğu ileri sürülebilir; Çocuğun seçeneği; yetişmesindeki yoksunluklar nedeni ile gelişmemiş kişisel, zihinsel ve entelektüel gelişimi ile yaşamakta olduğu istikrarsız ve çoğunlukla ona düşman ev koşulları nedeni ile ciddi biçimde sınırlandırılmıştır.^[35] Maslow, böyle toplumsal bir arka plana sahip olan insanların, en temel yeteneklerine olan güvenlerini sık sık kaybettiklerini, güçlerinden yoksun kaldıklarını ve bilinçli yaşam seçimleri yapamadıklarını iddia etmiştir.^[36] Kişilik hakkının ihlal edildiği, eğitim hakkından, meslek edinme hakkına, sağlıklı yaşam hakkından onurlu bir yaşam hakkına kadar haklarının ihlal edildiği bir ortamı seçmek konusunda ayırt etme gücüne sahip oldukları kabul edilebilir

[33] Çocuk Hakları Komitesi Altıncı (özel) oturum raporu, Nisan 1994, ÇHS/K/29,s.31, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, s.31-32; Birleşmiş Milletler tarafından 1994 yılında kabul edilen Viyana Bildirgesi ve Eylem Planında güç durumda olan çocuklar arasında sayılmaktadır. Sokak çocuklarının içinde bulunduğu başta yaşam hakkı ve sağlıklı gelişimlerinin tehdit ve tehlike altında olması, Birleşmiş Milletlere İnsan Hakları Komisyonu'nunca “*Sokak Çocuklarının Durumu*” başlığını taşıyan belgenin hazırlanmasına ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin The Congress of Local and Regional Authorities'in 15.Toplantısında alınan Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocukların Toplumla Bütünleşmesi başlıklı 253 (2008) Sayılı Tavsiye Kararı (The social reintegration of children living and/or working on the streets), çocukların sokakta bulunmaları gerçeğinin tespiti ve alınması gereken önlemler konusunda önemlidir.

[34] 253(2008) Sayılı Avrupa Tavsiye Kararı'nda, bütün sokak çocuklarının karşı karşıya olduğu ortak riskler; sömürü, şiddet, cinsel istismar, madde kullanımı ve çok sayıda insan hakkı ihlalleri olarak belirlenmiştir. Bazen onları korumaktan sorumlu görevli makamlar tarafından risk altında oldukları da aynı maddede yer almaktadır(m.4). Çocukların bu çevrede yaşam hakkı başta olmak üzere, yaşam hakkıyla bağlantılı olarak bedensel ve ruhsal bütünlüğü, yiyecek, giyecek barınmayı içeren uygun yaşam standardına sahip olma hakkı, temel eğitim alma hakkı başta olmak üzere medeni, ekonomik sosyal kültürel haklarının ihlal edildiğini veya ihlal tehdidi altında olduğunu göstermektedir. “*The social reintegration of children living and/or working on the streets*” – Recommendation 253 (2008) of the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1413773&Site=CM> (erişim tarihi: 9 Kasım 2011)

[35] Schimmel,(2006) s. 211.

[36] Maslow, (1954) 89-91.

mi? Her çocuk için ayrı araştırılması gerekmele birlikte içinde buldukları koşullar açısından bakıldığında; başka hiçbir seçeneğin sunulmadığı durumda sokakta yaşamı seçmenin özgür irade ile yapıldığını ve ayırt etme gücünün varlığını kabul etmek mümkün görünmemektedir.

SONUÇ

Çocuğun bağımsız bir yerleşim yeri edinmesi, yerleşim yerine sahip olmaya bağlanan sonuçlardan farklı bir anlam taşımaktadır. Bağımsız yerleşim yeri edinme, bireyselleşmenin temel araçlarından biri olarak, hukuken bağımsızlığı ve özerk bir kişilik kazanmayı ifade etmekte. Çocuğun ergin olmadan evden ayrılması, hayatını kendisinin düzenleme hakkının bir sonucu da olan bağımsız yerleşim yeri edinmesi çocuğun bağımsızlığını, özerkliğini hukuken ve fiilen ilan etmiş olduğunu da ifade etmektedir. Yasadaki hükme ve doktrindeki bu görüşe rağmen; Türkiye'de aile yapısı gibi, doktrin ve yargı, henüz bir çocuğun onbeş yaşında bağımsız bir yerleşim yeri edinmesi fikrine yabancıdır.

Evden ayrılan veya evi terk eden çocuk kavramı da aynı nedenle medeni hukuk literatüründe yer almamasını, klasik medeni hukuk anlayışında insanın çocukluk dönemini ilgilendiren konuların sadece velayet ve ehliyetle sınırlı tutulmasıyla açıklanabilir. Bedensel ve ruhsal güvenliklerinin tehlike altında olduğu açık olan çocukların korunması amacıyla velayete müdahale edilmemesi, koruma mekanizmasının işletilmemesi ve sokakta yaşamlarını sürdürmelerine göz yumulması, sokağın bu çocuklar için mesken olarak kabul edilmesi Medeni Kanun açısından bir istisnai durum olarak kabul edilebilir mi? Hem terk etmelerine neden olan koşulların olduğu aile ortamları, hem sokakta içinde buldukları koşulların insan hakları ve temel hak ve özgürlüklerinin Medeni Kanun'daki karşılığı olan kişilik haklarının açık ihlali karşısında suskun kalınması hak ehliyetinin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmez mi?

KAYNAKÇA

- Acar, Hakan (2008) "Duvarların Dışındaki Yaşam: Çocukların Anlatımıyla Sokaklar". Eğitim Bilim Toplum. Eğitim-Sen Yayını, Cilt: 20. Haziran.
- Adalet Bakanlığı (2002), Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçeleri, Ankara, s.336
- Akıntürk, Turgut (2006), Türk Medeni Hukuku Türk Aile Hukuku, Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış İkinci Cilt, 10.Baskı,, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Akyüz, Emine (2010) Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması, Pegem Akademi, Ankara, s.97.
- Arpacı, Abdülkadir (2000) Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Atauz, Sevil (2003) "Türkiye'nin Beş İlinde Sokak Çocukları Projelerinin Değerlendirilmesi", Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Merkezi, Ankara.
- Buğra, Ayşe (2008) Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika, İletişim Yayınları, 2.Baskı s. 143-144.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan(2006), Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul .
- Dural, Mustafa(1995)Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, Bası, İstanbul.
- Dural/Öğüz/Gümüş, Türk Özel Hukuku- Aile Hukuku Cilt III; Filiz Kitabevi, İstanbul 2008
- Egger, Andreas(1943) Das Familienrecht, 2Abt, Art 259-359, 2Aufł , Zürich .
- Egger, A.(1962) İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, I.Cilt Giriş ve Kişinin Hukuku, Çeviren:Volf Çernis, Değiştirilmiş II.Bası, Zürich
- Elçin Grassinger Gülçin(2009) Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, XII Levha Yayınevi, İstanbul Ocak 2009.
- Gören, Zafer (1999) Anayasa ve Sorumluluk, II.Cilt, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, s 251.
- Gören, Zafer (1998)"Çocuğun Temel Hakları", Anayasa Yargısı 15, Anayasa Mahkemesi Yayınları, No.40, Ankara, s.111 (Yayınlanmış Bildiri).
- Günal, Nadi/Küçükgüngör, Erkan (1997) "Roma Hukukunda İkametgah (Domiciliun) Kavramı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 46, s.121-127.
- Hatemi, Hüseyin(2005) Gerçek Kişiler Hukuku(Kısa Ders Kitabı), Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- İmre, Zahit (1973), "İkametgah Kavramı ve Buna İlişkin Meseleler, İstanbul Üniversitesi 50.Yıl Armağanı, Cumhuriyet Döneminde Hukuku, İstanbul, (s.205vd.) s.213.
- Köprülü, Bülent, (1979) Medeni Hukuk Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku, (1.,2.Kitaplar), İstanbul.
- Maslow, Abraham (1954) Motivation and Personality, New York, Harper and Brothers.
- Oğuzman; Kemal/Seliçi, Özer (1993) Kişiler Hukuku Dersleri(Gerçek ve Tüzel Kişiler) Filiz Kitabevi, İstanbul,
- Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe(2010), Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 10.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s.120.
- Özbek, Nadir(2002) Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özsunay, Ergun (1979), Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4.bası, İstanbul.
- Öztan, Bilge (1994) Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, Genişletilmiş 6.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Saymen, Ferit Hakkı, (1960) Türk Medeni Hukuku Cilt II, Şahsın Hukuku, Yenilenmiş 2.Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Schimmel, Noam (2006) "Freedom and Autonomy of Street Children", The International Journal of Children's Rights.
- Schwind, Hans-Dieter (2005) "Sokak Çocukları", Çocuklar ve Suç-Ceza, Çeviren: Yener Ünver, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi, 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 83.

Serozan, Rona (2005) *Çocuk Hukuku*, Vedat Yayıncılık, İstanbul.

Şengül, T.H. (2001) "Kent Yoksulluğu ve Kentlerin Parçalanması", *TES-İş Dergisi*, Ekim-Kasım s: 42-48.

Tunçomağ, Kenan (1961) "İkametgah", *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C:XXVI, Sayı:1-4 Sene 1960 Sayısından Ayrı Bası, İsmail Akgün Matbaası, s.155-184.

Uluğtekin, Sevda (1999) "1940'lı Yıllarda İstanbul'un Sokak Çocukları", *Sema Kut'a Armağan, Yaşam Boyu Sosyal Hizmet, HÜ Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayın No.4*, Ankara.

Uluğtekin, Sevda (1997), *Türkiye'de Çocuk Sorunu ve Sokak Çocukları* "Sokak Çocukları Eğiticilerin Eğitimi Programı, İstanbul 14-20 Nisan, Yayına hazırlayan Sevda Uluğtekin, Ek 2, Ankara.

Usta, Sevgi (2011) "Evin Reisi Kocadır Hükmünden Edinilmiş Mal Rejimine: Medeni Hukuki Durumu", *Birkaç Arpa Boyu*, 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar, Nermin Abadan Unat'a Armağan, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Usta, Sevgi (2010) "Sokakta Yaşayan Çocukların Mülkiyet ve Bedensel Bütünlüğe Karşı Gerçekleştirdikleri Suçlarda Ceza Sorumlulukları Üzerine Notlar", *Güncel Hukuk Dergisi*, Sayı: 32, Nisan, s.32-35.

Usta, Sevgi (2008) "Türkiye'de Çocukların Evlerini Terkederek Sokakta Yaşamalarında Sorumlular ve Sorumlulukları", *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: LXVI, Sayı:1, Legal Yayınevi, İstanbul, Eylül, s.179-200.

Ümit, Eylem (2007) *Mekandan İmkana Çocuk Suçluluğunun Habitusu Ceza Ehliyeti İlişkisi*, Ankara Barosu, Ankara.